

MAGYAR FÖLADAT.

Esetleges ellenvetéseket elhárítandó, tegyünk vallomást: Nem feledkezünk meg róla, hogy mi, magyarok és épen mai állapotunkban számra kicsiny, mesterségesen elszegényített, hatalmi tekintetben szárnyaszegett nemzet vagyunk. Azt is tudjuk, hogy gazdasági világválság van, amely a fenti okoknál fogva, minket sokszorososan sújt. Nem is ezek ellenére, hanem épen ezek miatt ítéljük elmondandóknak az alábbiakat. Most már annál nagyobb bizalommal, mert mostani miniszterelnökünk célkitűző beszédei egyikében kelet felé jelölt utat a magyar érvényesülésnek.

Másik vallomás: már-már kezdjük sokallani annak a jelszónak hangoztatását, hogy: „Élni akarunk!” Attól félünk, hogy az először véresen komoly meggyőződéssel kimondott szó a minduntalan való hangoztatással elkopottá, mindennapivá válik, tehát hatástalanná lesz. Eredeti jelentését is elveszti, amely ez volt: nemzetül, magyarokül, munkás és munkánkkal arányban álló, ahhoz méltó módon való élethez követelünk jogot és lehetőséget. Nemcsak multunk, történeti érdemeink, nem is pusztán embermivoltunk jogán, hanem kétségtelenül meglevő olyan képességeink címén is, melyekkel ma és a jövőben hasznos, sőt nélkülözhetetlen szolgálatokat tehetünk az európai művelődésnek. Mint tettünk a multban.

Azt, hogy a magyarság mit tett a nyugati művelődésért a multban, sohasem méltányolták. Nem csoda, mert magunk is jóideje megfélemedtünk igazi történeti hivatásunkról, melynek becsületes betöltése pedig el nem vitatható érdeme a magyar államnak. Elfélemedtünk azóta, hogy a nyugati művelődésnek alázatos szolgálja lettünk, ahelyett, hogy megmaradtunk volna annak, amik addig voltunk: e művelődésnek öntudatos, öncélú és külön rendeltetésű tényezője, munkása. Ma már nyugaton is mind többen ismerik el, hogy mi tartóztattuk fel nyugatfelé hőmpölygésében a tatár és török áradatot. Azt azonban mi magyarok sem hangoztatjuk eléggé, mert nyilván nem is igen gondoltunk rá, hogy nemcsak villámhárítók, hanem a nyugati művelődés keleteurópai fáklyavivői is voltunk; hogy hatalmas területek kapcsolódtak be a nyugati művelődésbe nemcsak a magyar fegyverek, hanem a művelődés magyar munkásai révén is.

*

Vegyük először a történeti Magyarország és társországi területét. Vajjon nem a magyar munka érdeme az, hogy itt ezer esztendő óta „nyugat” van, s hogy kúnok, bessenyők, tatárok, stb. eltűntek a nyugati művelődés ellenségei közül?! Még pedig nem a fegyverek gyilkoló, hanem a magyar munka megnyerő ereje által. És amikor a Kárpátok medencéjében befejeződött a nyugati művelődés gyökérverése és már dúsan hajtott az új telepítés, — vajjon nem a megerősödött magyarság királyi palástjának védelme alatt keletkeztek az első államalakulatok a Kárpátoktól keletre és délre?

A román történetírás tudja, hogy IV. Béla és V. István magyar királyok voltak az első havasalföldi államközösségek gyámolítói. A román szájhagyomány tudja azt az — egyébként későbbinek látszó — eseményt is, hogy a Fekete Radu (Neagru) mint a magyar király alattvalója alapított vajdaságot a Kárpátoktól délre. A német lovagrend a magyar király hűbéreseként tartotta és művelte annak a földnek egy részét. Az Oltig terjedő területen a magyar kirá-

lyok szörényi bánjai hosszú idökön át Európát képviselték s még a román pénz (*bani*) szó is a magyar báni pénzekből származik.

Azt is tudja a XVII. századi román krónika, hogy Moldovát — Hunor és Magor módjára — Nagy Lajos királyunk udvari emberei alapították. Moldvában ma is van magyar lakosságú katolikus községeknek egész sora; sőt a Pruttól keletre is vannak olyan róm. kath. többségű községek, melyek lakossága száz esztendővel ezelőtt még magyarul beszélt. Egész Dnyeszterfőhővőrig (Bolgrád, Cetatea Alba) magyar pap, magyar iparos és magyar földműves vetette meg az európai művelődés alapjait, s harcolt annak intézményeiért a nomádokkal és az őstermészettel.

A magyar királyok politikai befolyása egyszer nagyobb, máskor kisebb mértékben, de állandóan megvan a két román vajdaság fölött egészen Mohácsig. Annyira, hogy a vajdáknak erdélyi hűbérbirtoka van (Szamosröv-Vád, Küküllővár, Algyógy), hogy legyen hová menekülniök, ha arra szükség van. Azután az erdélyi fejedelmek veszik át ezt a szerepet.

Néhá fel szokták említeni, hogy erdélyi fejedelmek nyomatták az első latin (nyugati!) betűs román könyveket. De ki az, aki ennek természetes következményeit akárcsak végig gondolta, nemhogy alaposan tanulmányozta volna. Pedig egyáltalán nem valószínűtlen, hogy itt indul meg az a folyamat, mely lehetővé tette az erdélyi románok egy részének a római Szentszékkal való egyesülését. Maior Péter, Sinkai György és Lázár György azért a nyugattal való román közösség harcosai, mert magyar nevelésűek; az pedig szintén tény, hogy a nálunk kitanult Lázár György alapította Bukarestben az első középiskolát.

Ki tagadhatná, hogy amint évszázadokkal elébb magyar földről kitelepült lakosság kezdte meg a bányák művelését, városok alapítását, úgy az 1885-iki vámháború miatt kivándorolt erdélyi kisiparosságnak köszönheti Románia azt, hogy van kisipara. Végül: Maniu Gyulának, Vajda Sándornak hányszor vetik szemére, hogy magyar nevelésű politikusok, ami annyit jelent, hogy nyugatiak; utódaik már nem lesznek azok, az kétségtelen.

Kevésbé részletesen vagyok tájékozott a magyarságnak a nyugati művelődés érdekében a Szávától délre végzett munkájáról. Bizonyos, hogy ott még elébb megkezdődött ez a szerepe. Amikor ezt állítom, nem feledkezem meg arról a szerepről, melyet e tekintetben a Balkán-félsziget nyugati partvidékén az olaszok játszottak. De inkább csak a partvidéken. Bennebb a magyar királyok voltak a nyugat képviselői, megszakításokkal Szent Lászlótól IV. Károlyig.

*

Ki tudja, ki tartja ezt számon? Ki az, aki felhasználja az igazságért való küzdelmünkben?! Mi, magyarok nagyon kevésé. Az érdekelt területek szakemberei természetesen nem erre fektetik a főszőlyt; még szép és az ottani közhangulatot tekintve az is bátorság, ha az eltagadhatatlant meg nem hamisítják. Úgy is elegendő vannak, akik azt teszik.

A magyar tudományosságot ezen a téren kétirányú mulasztás terheli: nem elég odaadással kutatja a szóban forgó területeken a magyar munka eredményeit, s — ami ebből folyik — nem tudja kellőképen figyelemmel kísérni és megsemmisíteni a szándékos és szándéktalan tényhamisításokat.

Mi volna tehát a teendő? Első sorban a hazai történelmi kutatásokban főcélul kitűzni a fennebb részletezett kérdéseket. Minél

több tehetséges fiatalembert kiképeztetnünk erre a munkára: megtanítani románul, délszlávul, törökül, s aztán speciális feladatokra előkészíteni. Amit itthon még nem tudunk ebben a tekintetben elvégezni, a bécsi és berlini kollégiumok útján meg lehet csinálni. Ezt a célt azonban csak úgy tudjuk elérni, ha lesz erők és elég mélységes önérzetünk ahhoz, hogy kiszabadítsuk magunkat a nyugat ránk nehezedő szolgaságából. Kollégiumaink a nemzeti öncélúság melegágyai legyenek. Tanuljunk meg mindent, amit lehet, úgy, mint egykor a bécsi magyar gárdisták, vagy a japánok. De ezzel a tudással ne akarjunk a nyugat téglahordó kulijai lenni, akik boldogan görnyednek meg egy-egy nyugati közép-szerűség leereszkedő vállveregetése alatt. Hanem legyünk a nyugati művelődésnek öntudatos munkásai itthon és tőlünk keletre, ahogy mérnökeink, iparosaink azok egészen Ankaráig. Távrolról sem hirdetjük a nyugattól való elszakadást. Ellenkezőleg! Igenis: tanuljunk meg mindent, amit a nyugat tud, de azt fordítsuk, értékesítsük nemzetünk javára ott, ahová a nyugati művelődés eredményei csak rajtuk keresztül juthatnak el, s mindent kövessünk el, hogy általunk juthassanak el. Ne az legyen a büszkeségünk, hogy egy nyugati tárgyú cikkünket kegyes volt valamelyik nyugati folyóirat közölni (bár vannak esetek, mikor annak is haszna van), hanem az, hogy a magyarságnak a művelődés terén végzett munkáját aprólékosan tisztázzuk és ezt tárjuk a világ elé. Mert — mint mondtuk — nemcsak harcoltunk, hanem ugyancsak dolgoztunk is a nyugati művelődésért. És ezt harcunk sem ismerjük eléggé.

(Szeged.)

Buday Árpád.

A PÁRISI MAGYAR TANSZÉK.

Az alábbi cikkhez az adatokat java részben Aurélien Sauvageot, az École des Langues Orientales-főiskola finnugor tanszékének professzora bocsátotta rendelkezésünkre.

A finn-magyar nyelvek számára a francia kormány a múlt év folyamán tanszéket állított föl a párisi Keleti Nyelvek Főiskoláján, amelynek a Sorbonne-al való kapcsolata ismeretesek. A katedra kinevezett tanára — Aurélien Sauvageo t*) — 1931 november 9-én kezdte meg előadásait és megindította egyzersmind a tanszék melletti tudományos intézet szervezését is.

Az első félév igen jó eredményt hozott, ami a tanszék — régóta várt — föllállítását mindenképen indokolja. A magyar nyelvi kurzusra hét, a finnre öt hallgató iratkozott be, valamennyien franciák. A második félévre az arány megváltozott: 7 magyar specialista mellett a finn nyelvvel 9 hallgató foglalkozott. A változás oka nyilván abban rejlik, hogy a magyar irodalommal és nyelvvel foglalkozóknak nem állott rendelkezésére megfelelő könyvtár. A francia kormány megtette a magáét, mikor beillesztette a redukált költségvetésbe az új tanszéket. Magyarország tragikus gazdasági helyzete azonban megakadályozta a magyar kormányt abban, hogy az intézeti könyvtár föllállítását lehetővé tegye.

*) Sauvageot, aki a Sorbonne-on a finnugor-indoeurópai rokonságról írt tézisével nemrégén szerezte meg a docteur-és-lettres címet, éveket töltött Budapesten, mint a B. Eötvös József-Coll. tanára és magyarul is megtanult. Budapesti éveinek egyik terméke a francia-magyar szótár (1932). Szerk.